

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного
управління та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та
публічного управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

УЛЬЧЕНКО ЮЛІЯ СВЯТОСЛАВІВНА
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 352.07:35.01
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ В
ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

Ю.С. Ульченко
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
Скидан Олег Васильович
(прізвище, ім'я, по батькові)

доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

АНОТАЦІЯ

Ульченко Ю.С. Реалізація принципу інформаційної відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування. - Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”. – Поліський Національний Університет, Житомир, 2021.

Зміст роботи: У роботі проводиться дослідження теоретичних засад, здійснено аналіз сучасного стану реалізації та шляхів удосконалення принципу інформаційної відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: децентралізація, інформаційна відкритість органів місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування, принципи місцевого самоврядування, принцип відкритості, субсидіарність, реформа місцевого самоврядування.

SUMMARY

Ulchenko Y.S. Implementation of the principle of information openness in the activities of local governments. - Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 281 "Public Administration". - Polissya National University, Zhytomyr, 2021.

Content of the work: The study of theoretical principles is carried out, the analysis of the current state of implementation and ways to improve the principle of information openness in the activities of local governments.

Keywords: decentralization, information openness of local self-government bodies, local self-government bodies, principles of local self-government, principle of openness, subsidiarity, local self-government reform.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування	8
1.1. Сутнісна характеристика базових понять дослідження.....	8
1.2. Роль органів місцевого самоврядування у реалізації принципу інформаційної відкритості.....	10
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. Організаційно-правове забезпечення реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування..	15
2.1. Нормативно-правове забезпечення інформаційної відкритості діяльності органів місцевого самоврядування.....	15
2.2. Організація діяльності інформаційного підрозділу органу місцевого самоврядування: принципи, функції, форми роботи.....	17
2.3. Аналіз інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування	19
Висновки до розділу 2	21
РОЗДІЛ 3. Шляхи вдосконалення реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування.....	22
3.1. Підвищення інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування як інструменту е-демократії	22
3.2. Вплив електронного урядування на реалізацію принципу інформаційної відкритості органами місцевого самоврядування.....	24
Висновки до розділу 3	27
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТКИ.....	35

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

АСД	автоматизована система діловодства
АРМ	автоматизовані робочі місця
МІС	муніципальна інформаційна система
ІКТ	інформаційно-комунікаційні технології
ЄС	Європейський Союз
ЗМІ	засоби масової інформації
ОГС	орган громадського самоврядування
ОМС	органи місцевого самоврядування
ОТГ	об'єднана територіальна громада

ВСТУП

Актуальність теми. Утвердження демократичних принципів в українському суспільстві вимагає нових підходів до організації діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС). Наразі актуальним є принцип інформаційної відкритості в діяльності ОМС. Саме відкритість дає населенню здійснювати контроль та наближує громадян до органів місцевої влади.

Інформаційна відкритість ОМС надає можливість громадськості брати участь в розробці та реалізації політики на місцях. Таким чином, вирішення проблеми інформаційної відкритості, гласності або публічності ОМС є одним із найголовніших напрямків в майбутньому України для використання демократичних принципів управління.

Розв'язанню проблем становлення і розвитку системи місцевого самоврядування в Україні, визначенню її особливостей в умовах демократичних перетворень, удосконаленню взаємодії громадськості з представницькими органами влади присвятили наукові праці В. Авер'янов, В. Бабаєв, В. Вакуленко, О. Васильєва, Т. Дерун, В. Кравченко, В. Куйбіда, Ю. Куц, О. Лебединська, А. Лелеченко, В. Мамонова, М. Пухтинський, А. Степаненко, О. Сушинський, В. Шаповал та ін. Питання інформаційної відкритості представницької влади відображено в працях: Я. Ваніної, В. Борденюка, І. Бутка, Н. Гудими, В. Дзюндзюка, О. Ігнатенка, Н. Мельтюхова та ін.

Незважаючи на багато досліджень, по даному питанню залишається не вирішеним як правильно реалізовувати принцип інформаційної відкритості на місцях, яка його роль в діяльності ОМС у взаємовідносинах з іншими принципами публічного управління, як забезпечити ефективну співпрацю з населенням.

Недостатня розробленість і практичне значення виділених проблем обумовили основну мету і завдання кваліфікаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана на кафедрі економічної теорії, інтелектуальної

власності та публічного управління відповідно до плану підготовки магістрів державного управління Поліського національного університету.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка пропозицій щодо вдосконалення реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС.

Для досягнення мети, потрібно вирішити такі завдання:

– з'ясувати змістовні ознаки принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС та довести існування його взаємозв'язку з іншими принципами публічного управління;

– на основі зарубіжного досвіду втілити в життя їх напрацювання та адаптувати до умов нашої країни;

– дослідити нормативно-правове забезпечення реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС України;

– розкрити основні засади організації діяльності інформаційного підрозділу органу місцевого самоврядування;

– здійснити аналіз соціологічних вимірів інформаційної відкритості місцевих органів влади;

– визначити пріоритетні напрями та надати практичні пропозиції щодо вдосконалення реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС.

Об'єкт дослідження – діяльність органів місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – реалізація принципу інформаційної відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування.

Практичне значення отриманих результатів. Результати кваліфікаційного дослідження можуть бути використані при реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС; формуванні пріоритетних напрямів розвитку та оптимізації потенціалу територій; широкому інформуванню громадян щодо реалізації реформ проголошених і здійснюваних в Україні, що сприятиме підвищенню ефективності розвитку системи місцевого самоврядування в Україні.

Апробація результатів роботи. Окремі результати кваліфікаційної роботи було оприлюднено на:

- XII Міжнародній науково-практичній конференції «Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті» (Одеса, 21-22 жовтня 2021 р.), а саме: Ульченко Ю.С. Запровадження інноваційних підходів до управління соціально-економічним розвитком сільських територій;

- III Міжнародній науково-практичній конференції на тему: «Реформування процесів публічного управління в сфері освіти та науки України у глобалізаційному та інформаційному суспільстві» (Переяслав, 29 жовтня 2021 року), а саме: Ульченко Ю.С. Запровадження інноваційних підходів до управління соціально-економічним розвитком сільських територій;

- Наукові читання – 2021 (Житомир, 2021р.), а саме: Ульченко Ю.С. Теоретичні засади реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування;

- IX Міжнародна заочна науково-практична конференція „Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика” (24 листопада 2021р. Запоріжжя), а саме: Ульченко Ю.С. Світовий досвід розвитку сільських територій в умовах децентралізації.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Сутнісна характеристика базових понять дослідження

Розбудова нашої держави на сучасному етапі викликає необхідність змінити, удосконалити систему управління, шукаючи ефективніші методи, способи регулювання суспільством тотожні європейським країнам. Місцеве самоврядування це невід'ємна частина державного управління, яке має крокувати в ногу з новітніми технологіями.

Сама структура та система державного та місцевого управління є досить складною. Тому так важливий саме принцип інформаційної відкритості.

Інформаційна відкритість в діяльності органів місцевого самоврядування є одною із складових передумов сталого розвитку територіальної громади, головна запорука здійснення ефективної політики, спроможної уможливити реальний громадський контроль і зміцнити довіру громадян до органів місцевої влади. Безпосередньо участь самих мешканців у розробці та реалізації місцевої політики впливає на процес прийняття рішень.

Таким чином, вирішення проблеми інформаційної відкритості, гласності або публічності ОМС є одним із ключових напрямів у процесі подальшого утвердження в Україні демократичних принципів управління.

Для того, щоб громада довіряла владі, вони повинні знати, що відбувається сьогодні, що планується на майбутнє. Від цього залежить на пряму впевненість, комфорт, стабільність його стосунків з владою.

Залучення громади до спільного прийняття рішень та вирішення проблем має бути на чесних засадах, коли кожен висловить свою думку, свої ідеї, бачення вирішення даного питання, а не носити характер сумнозвісного «одностайного схвалення». Тоді і відповідальність за спільно прийняті рішення

можна розділити на всіх. Місцева влада повинна вміти слухати і чути своїх громадян, коригувати свої дії, реалізовувати ідеї разом.

Важливим аспектом в діяльності місцевого самоврядування є обізнаність громадськості про роботу місцевої влади, її досягнення, плани, проблеми. Для того, щоб цей процес був автоматизований, має ефективно працювати інформаційний підрозділ виконавчих органів місцевої ради.

О. Григорян вважає: «Основними принципами діяльності органів державної влади є: демократизм; рівноправність націй; законність; суверенність; розподіл влад; соціальну справедливість; гуманізм і милосердя; поєднання переконання і примусу; гласність; відкритість і врахування громадської думки. ОМС не є державними органами, вони створені для того, щоб залучити громадян до державного управління, використовуючи при цьому принципи демократизації і децентралізації влади»[3]. Точне визначення об'єкту місцевого самоврядування дозволяє більш чітко сформулювати специфічні тільки для нього, власні принципи.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» до загальних принципів місцевого самоврядування відносить такі принципи: народовладдя; законності в організації та діяльності ОМС; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності в місцевому самоврядуванні; правової, організаційної, матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законодавством; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їхніх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування[31].

Провівши опитування громадської думки, можна побачити результат та їх точку зору, що прозора влада – це та влада, де мешканці можуть отримати чітку, зрозумілу, доступну інформацію, користуватись державними послугами, вільно співпрацювати з владою, приймати участь у вирішенні питань. Тому не випадково Н. Гудима вважає, що принципи відкритості і прозорості виступають одночасно «як принцип організації та діяльності органів публічної влади [4] і як

принципи взаємовідносин між державою і громадянським суспільством, а також, як прояв демократизму правового статусу особи.

Отже принцип прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування грає дуже велику роль у суспільстві. Якщо б у нас все було автоматизовано, можливо було онлайн налагодити більшість процесів, зменшилась би корупційна складова в державі, сервіс надання послуг покращився, люди були б більше обізнаними[3].

1.2. Роль органів місцевого самоврядування у реалізації принципу інформаційної відкритості

В умовах децентралізації ефективна діяльність ОМС здійснюється завдяки залученню громади до прийняття рішень та можливого вільного доступу до інформаційних ресурсів. Реалізувати це можна завдяки впровадженню електронної демократії, застосувавши технічні засоби інформування тощо.

Електронне урядування створене для того, щоб публічна влада мала змогу за допомогою систем локальних інформаційних мереж і сегментів глобальної інформаційної мережі, яка забезпечує функціонування певних органів онлайн, створюючи доступ 24/7 для спілкування громадянина з органами публічної влади. Простими словами – кожен громадянин може через мережу інтернет подати запит, щоб отримати інформацію та адміністративні послуги [19].

В. Стретович справедливо зазначає: «Забезпечення інформаційної відкритості влади є двостороннім процесом. З одного боку, запорукою відкритості влади є існування громадського запиту на отримання достовірної та вичерпної інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, активна позиція громадянського суспільства щодо влади. З другого боку, рівень інформаційної відкритості влади фактично визначається реальною діяльністю конкретних органів державної влади та місцевого

самоврядування в напрямі інформування громадськості про свою роботу, при цьому одним із стимулів цієї діяльності є природне бажання влади легітимізувати саму себе. Мета органів державної влади та місцевого самоврядування полягає в тому, що вони повинні публікувати суспільно важливу інформацію» [36, с. 15].

За останні роки адміністративні процеси стали модернізованими, що зумовило «цифровізацію». З метою підвищення якості надання послуг, скорочення термінів надання послуг, клієнти змогли самостійно онлайн отримувати необхідні дані та оцінювати якість.

Безпосередньо у сфері місцевого самоврядування основні сучасні інформаційні технології набули такого вигляду:

1. Офіційні веб-сторінки, де можливо знайти інформацію 24/7 у великому обсязі. Зручне використання навігації, пошуку, моніторинг рішень ОМС тощо.
2. Інформаційні групи, розсилки по каналам в мережі інтернет, які поширюють оперативно інформацію серед населення з метою ознайомлення.
3. Електронні пошти, чати, форуми, де йде обмін інформацією в двосторонньому порядку, де зручно обговорювати рішення ОМС [7].

«Електронний портал – іншими словами, це бюро в інтернеті, де можна отримати різні послуги. Портал має суттєві переваги:

- в повній мірі інформувати мешканців громади про перелік і суть усіх муніципальних послуг;
- активно залучати громадян до обговорення певних рішень ради, виконкому тощо;
- має бути постійний контакт між владою та суспільством;
- завдяки принципу «єдине вікно» вирішувати багато питань з приводу оподаткування, отримання ліцензій, реєстрації тощо;
- всі, хто надає муніципальні послуги, мають взаємодіяти між собою»[16].

Послідовні етапи інформаційних технологій:

1. Створити один єдиний портал, де будуть розміщені різні інформаційні ресурси, доступні на певному сервері 24/7 для ознайомлення громадян.

2. Надання можливості громадянам отримувати різні довідки, інформацію, електронні документи, ліцензії, сплату податків, реєстрацію тощо.

3. Взаємодія населення та ОМС. Створення сервісу, де можна здійснити оплату різних державних послуг.

4. Уряд має створити електронну інфраструктуру державного управління, яка буде базуватись на єдиних стандартах та буде відкритий доступ до всіх послуг для всіх верств населення. Це дозволить громадянам приймати участь у вирішенні державних питань [19].

Для того, щоб втілити у життя принципи прозорості, влада створила електронні державна закупівлі у системі «ProZorro». Програма націлена на боротьбу з корупцією завдяки тому, що громада може контролювати процес державних закупівель, де будь-хто може стати державним постачальником, виконавши певні умови.

Враховуючи фактори стрімкого зростання інформаційного розвитку місцевих громад, основним є залучення мешканців до користування онлайн системами. Звідси важливим є показник активності інтернет-користувачів. «Дані GfK Ukraine демонструють стрімке зростання української інтернет-аудиторії, що в період 2015–2020 рр. виросла втричі: 2015 – 15% (5,8 млн); 2016 – 20% (7,7 млн); 2017 – 25% (9,7 млн); 2018 – 32% (12,38 млн); 2019 – 40% (15,41 млн); 2020 – 47% (17,75 млн). Різке сумарне переважання городян-користувачів цілком закономірне: за даними Державної служби статистики, рівень урбанізації в Україні дорівнює 70%, що відповідає аналогічним процесам у розвинутих країнах світу. Відтак за місцем проживання 53% користувачів інтернету проживають у містах із населенням понад 100 тис осіб, у містах із населенням до 50 тис. осіб – 24%, у селах – 18%»[40].

Проведений аналіз в багатьох містах України з приводу впровадження технологій електронного врядування, показав, що більшість міст уже впровадили офіційні сайти, де можливо подати запит, звернення, отримати

деякі документи, записатись на прийом до міського голови, пройти опитування, створити петицію тощо.

«Дослідження показало, що людей цікавила інформація з приводу наповнення та витрачання коштів з місцевого бюджету (52% відповідей), а найвагомим завданням для поширення е-демократії – боротьбу з корупцією в органах виконавчої й судової влади»[40].

Можемо виділити позитивні чинники, які з'явилися завдяки інформаційному врядуванню: налагодились зв'язки влади та громади; адміністративні послуги надають швидше; витрати на управління зменшилися; скорочення кадрів на державній службі; доступність-цілодобово; послуги на високому рівні[24].

Так, у місті Житомирі прийнята міська програма "е-місто" на 2021-2026 роки [31]. Мета програми передбачає проведення єдиної політики розвитку інформаційних технологій, електронного урядування, систем, мереж, інформаційної безпеки, впровадження комп'ютерного, програмного, телекомунікаційного та методичного забезпечення функціонування інформаційно-аналітичних систем органів місцевого самоврядування.

Як бачимо, що розвиток інформаційно-комунікативних технологій є інструментом по налагодженню зв'язку населення та ОМС.

Електронне урядування беззаперечно забезпечить цілодобове надання інформації, залучення громадян до прийняття управлінських рішень, зменшить рівень хабарів, бюрократії тощо.

Відкритість і гласність у роботі ОМС – це не лише конституційна вимога організації їх діяльності, а й важлива передумова подальшого розвитку інституту місцевого самоврядування в цілому. Обов'язковим для щоденної роботи органів повинен стати розвиток зв'язків з громадськістю. Все це сприяє налагодженню системи зворотного зв'язку між населенням і владою.

При цьому застосування інформаційних інструментів при здійсненні безпосередньої демократії – організація зборів населення за місцем проживання, громадських слухань, місцеві ініціативи, які розглядає рада

особливо актуальні сьогодні.

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС дозволило зробити такі висновки:

1. В теорії управління значну частину відіграють принципи, які обумовлені законами. Принципи відображають загальні риси, яких потрібно дотримуватись в управлінській діяльності, вони формуються людьми.

2. Місцеве самоврядування функціонує на основі принципів, які прописані в Конституції України та в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Вони описують суть самоврядування, його риси, особливості, як структура та побудова місцевої влади. ОМС керується в своїй діяльності відкритістю та гласністю, при цьому підтримуючи зв'язок з громадою, дослуховуючись до їх думки при прийнятті відповідних рішень. Завдяки принципу інформаційної відкритості забезпечується якісне управління та існує тісний взаємозв'язок між ОМС та територіальною громадою.

3. Доведено, що принцип інформаційної відкритості – забезпечує постійну співпрацю населення та органів влади при виконанні рішень. Дотримання цього принципу має бути закріплено законодавчо. Це дасть можливість громаді контролювати, приймати участь, впливати на роботу ОМС, надасть вільний доступ до інформації. Головне все має бути прозоро, доступно та підлаштовуватись під нові ідеї.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1. Нормативно-правове забезпечення інформаційної відкритості діяльності органів місцевого самоврядування

У преамбулі Європейської хартії місцевого самоврядування стверджується, що «один із демократичних принципів є права громадян, щоб брати участь в управлінні державними справами, які поділяються всіма державами-членами Ради Європи»[13].

Основні нормативно-правові джерела, що регулюють сферу місцевого самоврядування та участь у ньому громадян в Україні є Конституція України, Бюджетний кодекс України, закони України «Про місцеве самоврядування» «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації», «Про органи самоорганізації населення», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про соціальні послуги» тощо.

У Додатку А висвітлені основні чинні законодавчі акти, які встановлюють обов'язки ОМС щодо інформування про їх діяльність.

Основним нормативним актом, що регулює відносини у сфері місцевого самоврядування є Закон «Про місцеве самоврядування в Україні»[30].

Багато ОМС та територіальних громад досі не застосовують інструменти створення прозорості влади та участь громадян у питаннях місцевого значення. Маємо на увазі: місцеві ініціативи [30, ст. 9], громадські слухання [30**Ошибка!** **Источник ссылки не найден.**, ст. 13], місцеві референдуми [30, ст. 7] тощо. Дані інструменти мають бути закріплені в окремих нормативних актах чи статутах територіальних громад [30, ст. 19].

«В місцевих радах інформаційна політика може бути врегульована

такими документами:

1. Статут територіальної громади.

Акт, що може прийматися сільською, селищною або міською радою відповідно до ст. 19 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». В Законі не вказано, що прийняття статуту має бути обов'язковим, тому не всі громади мають статут.

2. Регламент ради, виконкому.

Відповідно до ст. 46 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» регламент має бути обов'язково.

3. Окремі рішення ради, її виконавчого комітету, розпорядження міського голови»[31].

Для того, щоб був ефективний розвиток нормативного забезпечення реалізації принципу інформаційної відкритості у діяльності ОМС, потрібно прийняти Закон України «Про відкритість і прозорість діяльності органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування»[29].

Прийняття даного закону повинно сприяти:

- чітке визначення принципів діяльності органів публічної влади;
- публічне управління як засіб практичної реалізації суспільних інтересів;
- участь громадян в управлінні державними й громадськими справами на практиці;
- активне використання потенціалу громадян для вирішення важливих питань для суспільства;
- громадський контроль, протидія корупції у органів державної влади та ОМС;
- адекватне уявлення про зміст, напрями і методи діяльності органів державної влади та ОМС.

Діяльність органів управління має відображатись прозоро та у відкритому доступі, попередньо інформувати про підготовку нормативно-правових актів, щоденно інформувати громадськість про організацію своєї роботи.

Обмеження щодо доступу до інформації мають бути чітко встановлені законом.

2.2. Організація діяльності інформаційного підрозділу органу місцевого самоврядування: принципи, функції, форми роботи

Згідно Закону України «Про місцеве самоврядування» ради самостійно затверджують свою структуру, підрозділи апарату виконавчих органів.

Основна мета роботи інформаційного підрозділу є зв'язок з громадськістю, надання відкритого, прозорого доступу до інформації ЗМІ, політичним партіям, громадським організаціям, забезпечити участь громадян у вирішенні нагальних місцевих питань, формувати довіру до влади та її дій.

Інформаційний підрозділ спрямовує свою роботу на різні цільові аудиторії, для яких треба знайти окремий підхід, тактику, стратегію, що є втіленням принципу адресності інформаційної роботи.

Діяльність підрозділу має бути регламентована документами: положення про підрозділ, де є функції, завдання, обов'язки начальника, яке відповідно затверджує рада.

Робота підрозділу має бути щоденна, де відображається інформація, аналіз, зворотній зв'язок з ЗМІ, партіями, населенням. У Додатку Б наведено характеристики основних форм інформаційної роботи та інформаційних продуктів. При спільній роботі різних фахівців та підрозділів ОМС відбувається процес створення інформаційних продуктів. Для того, щоб робота була ефективна, потрібно весь час оновлювати базу даних ЗМІ, місцевих Інтернет-видань, журналістів та організацій громадянського суспільства (ОГС).

Також інформаційно-аналітична діяльність включає:

- моніторинг інформації, яка стосується органів самоврядування;
- аналіз в соціальній, економічній, політичній площині;
- оцінка ризиків, контроль за рішеннями;

- має бути діалог та зворотній зв'язок між мешканцями та владою.

Джерелами інформації інформаційного підрозділу мають бути відкриті та закриті. Але при цьому інформація має бути правдива, своєчасна, об'єктивна. Для того, щоб йти в ногу з тенденціями, потрібно весь час черпати досвід з інших міст, країн.

Інші структурні підрозділи виконкому консультуються та спільно створюють інформаційні продукти такі як:

- конференції, форуми;
- тематичні публічні заходи;
- звіти про діяльність підрозділу розміщені в ЗМІ;
- розміщення інтерв'ю та роз'яснень;
- готують матеріали, які будуть на офіційному веб-сайті міста.

Інформаційна політика ОМС має відповідати таким принципам: достовірності; актуальності; повноти; компетентності; відповідності форми подання змістові; загальнодоступності; адресності; інтерактивності; системності; постійності.

При цьому варто зазначити, що найбільш поширеними формами інформування територіальної громади є: ЗМІ; інформаційні агентства; Інтернет.

ОМС у своїй діяльності залучує громадян до вирішення місцевих питань шляхом: виборів, референдумів, зборів громадян, місцевих ініціатив, громадських слухань, фокус-групи, круглі столи, прями телефонні лінії, дорадчі органи, інтернет-конференції, форуми.

Наразі велику популярність набирає електронне врядування, яке забезпечує доступ до потрібної інформації, запитів, послуг 24/7 в онлайн режимі, що значно полегшує та усучаснює надання адміністративних послуг. Інтернет як засіб комунікації має багато переваг: зручність, масовість, ефективність, довіра.

Послуги, які можливо отримати онлайн максимально знижують корупцію. Інформаційна робота ОМС також дієва на: біг-бордах, банерах, лайтбоксах, сіті-лайтах, електронних інформаційних кіосках.

2.3. Аналіз інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування

Інформаційна відкритість та прозорість діяльності ОМС залежить від використання інтернету в управлінні в часи інформаційних технологій. На законодавчому рівні зазначено обов'язкове ведення органами місцевого самоврядування веб-сторінок та висвітлення на них офіційної інформації про свою діяльність, а також своєчасне розміщення проєктів нормативно-правових актів з повідомленням про це ЗМІ [31].

Аналізувати такі веб-сайти потрібно з двох сторін: з боку ОМС, які безпосередньо надають цю інформацію, та з боку користувачів, які поглинають її.

«Перший варіант можна відстежити на основі моніторингу громадської організації «Інституту розвитку регіональної преси», який засвідчує рівень інформаційної відкритості влади – 2019 року він склав 49,6%, 2018 року – 48,3%, а в 2017 року – 40,6%, утім, 50,4% інформації щодо діяльності ОМС все ще залишається недоступною для користувачів»[34].

«Сторону громадськості представляють результати опитування Центру Разумкова – 39% українців надають перевагу електронним базам даних законодавства, нормативно-правових актів; 31% – відвідують веб-сайти органів влади та місцевого самоврядування; 33% – отримують певну інформацію про роботу влади на сайтах державних установ. Інформаційними пріоритетами для користувачів сайтів органів влади є: 45% шукали загальну інформацію щодо відповідного органу влади; 48% намагалося з'ясувати місце, час та види необхідних документів для отримання адміністративних послуг; 39% шукали інформацію щодо режиму роботи і/або прийому громадян структурних підрозділів та їх посадовців; 13% цікавилися проєктами рішення відповідних органів; 7,6% – результатами перевірок, моніторингу та аудитів; лише 11% – державними закупівлями та витрачанням бюджетних коштів»[35].

Як бачимо, такі веб-сайти не містять повної інформації та не виконують повністю свої комунікативні функції. На сайтах відсутня звітна інформація про державні програми, які були вже проведені, документи щодо порушень законодавства також немає, тим самим це свідчить про перешкоджання контролю за діяльністю ОМС(рис 2.1.).

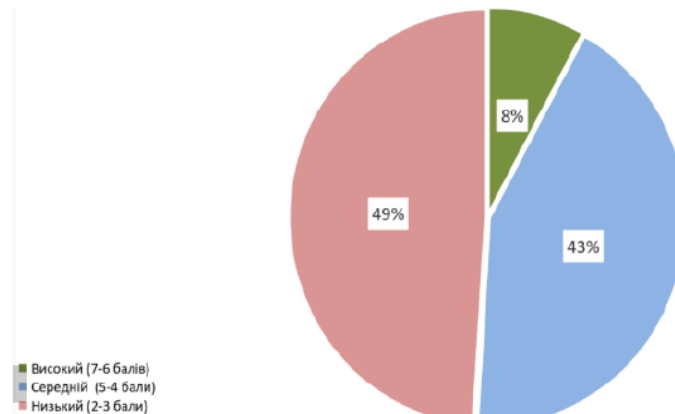

Рис. 2.1. Рівень зручності користування веб-сайтами міських рад [27, 67 с.]

Рівень довіри населення до місцевої влади відповідає значенням: 19,1% – зовсім не довіряю; 34,7% – скоріше не довіряю, 36,9% – скоріше довіряю і тільки 8,7% – цілком довіряю. Дані відповідно до дослідження соціологічної служби Центру Разумкова 2019 року[35].

Причини, які порушують права доступу на інформацію:

- 1) працівники, які не пройшли підвищення кваліфікації - не компетентні в законодавстві;
- 2) наш менталітет важко переключити на те, щоб вся державна інформація була у вільному доступі;
- 3) права на доступ до інформації не відповідають міжнародним критеріям;
- 4) інформації багато, але вона невпорядкована належним чином, тому звичайному користувачу не легко її знайти.

Для того, щоб мати змогу контролювати та підтримувати взаємозв'язок громади з владою, потрібно: здійснювати контроль за роботою депутатів; мати вільний доступ на сесіях міської ради та виконкомах, щоб впливати на рішення місцевих питань; посадові особи, які працюють у підрозділах рад, мають

відповідати за своєчасне наповнення офіційних веб-сайтів інформацією важливою для громади, також мають бути висвітлені рішення виконкому, проекти рішень, розпорядження голови, звіти депутатів тощо.

Влада перш за все має забезпечити хороший зворотній зв'язок між населенням та державою, дати змогу брати участь у вирішенні нагальних питань, висловлювати своє бачення.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз нормативно-правового забезпечення участі громадян у місцевому самоврядуванні доводить, що на даному етапі ми не використовуємо на практиці надані нам можливості в правовому полі. В місцевому самоврядуванні бачимо, що участь громадян не врегульована.

2. Як показало дослідження, необхідно налагодити робочий процес в інформаційних підрозділах ОМС, основну роботу направити на налагодження зв'язку з громадськістю, ЗМІ, політичними партіями, громадськими організаціями та забезпечити подання відкритої інформації про свою діяльність.

Інформаційний підрозділ має вирішувати такі завдання: населення має приймати участь у вирішенні місцевих питань, громадяни мають довіряти місцевій владі та публічно визначати її діяльність.

3. Згідно результатів дослідження, бачимо, що діяльність ОМС не відкрита на всі 100% для населення. Завдяки використанню медійного ресурсу можливо донести до громадян результати діяльності ОМС.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1. Підвищення інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування як інструменту е-демократії

Наш світ дуже швидко розвивається у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Для зручності управління містами, громадами, взаємозв'язками між населенням та владою усе частіше використовують інновації у сфері е-врядування та е-демократії[32].

Місцева влада повинна відійти від старих стандартів та повністю переходити на е-врядування, що дає більше можливостей для ефективної діяльності ОМС [20].

Обмін інформацією між людьми та владою через впровадженні електронні інструменти в різних мобільних додатках, на веб-сайтах, онлайн форми, петиції, опитування, консультації є ефективними інструментами у вирішенні місцевих нагальних питань[38].

Для прикладу, е-петиція є одним із інструментів електронної демократії. Е-петиція – це колективне звернення мешканців, яке має бути обов'язково розглянуте, за умови набрання певної кількості підписів. Відповідальність за зміст е-петиції несе автор. Для створення е-петиції до ОМС її автор має заповнити спеціальну форму на офіційному сайті органу, якому вона адресована та розмістити її.

На початок січня 2020р. сервіс е-петицій працював в 500 громад.

Статистика з веб-сайтів е-петицій показує, що станом на 15.01.2020 до центральних органів влади було подано таку кількість е-петицій:

- до Президента – 28240 (з серпня 2018 року)
- до ВРУ – 776 (з жовтня 2018 року)

- до Кабінету Міністрів – 90 (з вересня 2018 року).

Якщо порівняти, то органи місцевого самоврядування отримали стільки е-петицій: «Єдина система місцевих петицій» – 9840, Київська міська рада (КМР) – 4519.

Перш за все інформатизація ОМС створена для ефективного управління містами, своєчасного реагування на аварійні ситуації, регулювання земельних відносин, контролю за навколишнім середовищем території.

Муніципальна інформаційна система (МІС) має забезпечувати інформаційні потреби населення, які будуть базуватись на основі формування і використання геоінформаційних ресурсів і сучасних геоінформаційних технологій.

Якщо не створити геоінформаційну систему (ГІС) то інформатизація ОМС буде неповною. ГІС дає можливість поєднати електронні карти з різними статистичними даними, тому є базою для інформаційної системи ОМС. Вона має базуватися на автоматизованих системах ведення державного земельного та містобудівного кадастрів. При створенні ГІС необхідно враховувати, що вона є підсистемою міської інформаційної системи і має являти собою корпоративну автоматизовану систему з розподіленими базами даних, які в сукупності утворюють єдине інформаційне середовище.

Результатом системного співробітництва всіх рівнів органів публічної влади має стати складання і введення в активний обіг містобудівного кадастру міста. Цей кадастр має містити систему даних щодо приналежності території до відповідних функціональних зон, їх сучасне та перспективне призначення (зонінг), екологічну, інженерно-геологічну ситуацію, стан забудови й інженерного забезпечення, характеристики споруд на землях усіх форм власності.

Система зовнішнього моніторингу в громаді відіграє важливу роль, підвищуючи інформаційну відкритість, попереджаючи надзвичайні ситуації. Маючи дану систему, можна вести спостереження за місцями масового

скупчення містян, за транспортних рухом, викриваючи порушників, також реагувати негайно на аварійні ситуації тощо.

Якщо використовувати повністю всі інструменти інформаційної системи ОМС, то це дасть змогу населенню ефективно, швидко отримувати запитувану інформацію. В наш час дуже розвинені різні ІТ-технології, ми не уявляємо свого життя без мобільного телефону та інтернету, тому для громадян зручно, щоб потрібну їм інформацію можна було отримати за декілька кліків на офіційних веб-сайтах, сервісах, програмах та мати змогу долучатись до прийняття важливих питань в середині громади.

3.2. Вплив електронного урядування на реалізацію принципу інформаційної відкритості органами місцевого самоврядування

На етапі впровадження електронного урядування, ОМС спіткало такі проблеми, як несумісне програмне забезпечення із застарілою технікою на місцях, відсутність кваліфікованих кадрів, відсутність єдиних стандартів щодо того як надавати послуги користувачам онлайн.

Електронне урядування – це сучасні технології, які давно розвинені в інших країнах. Для того, щоб його ефективно використовувати його у нас, потрібно зробити інформатизація всіх процесів.

Станом на кінець 2019 р. на місцевому рівні лідерами із впровадження е-врядування залишаються такі міста, як Київ, Вінниця, Дніпро, Луцьк та Львів[26].

В Україні було запроваджено багато міжнародних програм і проєктів, які сприяли розвитку електронного урядування на місцях. Так, проєкт ПРООН «Муніципальна програма врядування та сталого розвитку» [28] був започаткований у 2004 р. та діяв до 2013 р. Механізми самопомоги мали підвищити рівень якості життя населення та розвинути місцеве самоврядування. Загальна вартість цих проєктів сягає 34,7 млн грн. [28].

Новий напрям спільного проєкту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН в Україні «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду. Фаза III» – проєкту «Розумні міста та електронне урядування». «Передбачена підтримка проєкту в таких напрямках: надавати послуги, використовуючи принцип електронного врядування; сторони, які зацікавлені в отриманні муніципальних та державних послуг, будуть підтримуватись муніципальними проєктами; для кращої та функціональної роботи в ОМС має бути прозорість та підзвітність»[25].

Розглядаючи розвиток електронного урядування на місцевому рівні на прикладі столиці України – Києва, можна чітко простежити основні тенденції впровадження електронного урядування в містах по всіх регіонах країни. Це зумовлено насамперед тим, що Київ став одним із лідерів зі швидкості та якості впровадження електронної взаємодії між мешканцями та місцевою владою, а також з кількості та якості надання електронних послуг громадянам і бізнесу. Основними принципами розвитку електронного урядування м. Києва є загальноприйняті принципи впровадження електронного урядування: прозорість і відкритість; конфіденційність та інформаційна безпека; єдині технічні стандарти і взаємна сумісність; орієнтованість на інтереси і потреби громадян споживачів послуг.

Напрямки розвитку електронного урядування в Києві: громадяни мають доступ до державної інформації; населення активно приймає участь в управлінні державними справами; модернізація технологій в управлінні; поліпшення якості управлінського результату; побудова інформаційних центрів, які можуть обслуговувати людей; послуги в один клік цілодобово на веб-порталах; не обмежувати населення в праві на навчання через вікові рамки; боротьба з корупцією; електронний документообіг з цифровим підписом; налагодження процесу архівування електронних документів та надання вільного доступу до них[23].

Особливої уваги заслуговує аналіз Комплексної міської цільової програми «Електронна столиця» на 2019-2022рр. [23], що визначає розвиток

електронного урядування в м. Києві. Мета програми полягає у підвищенні рівня і якості життя громадян м. Києва; розвитку демократичних інститутів; створенні сприятливих умов для підприємницької діяльності та підвищенні конкурентоспроможності підприємств міста; поліпшення роботи міського господарства.

До найбільш масштабних галузевих проєктів слід виділити: створення та впровадження комплексної інформаційно-аналітичної системи управління фінансово-господарською діяльністю у місті; веб-порталу «Єдиний освітній простір міста Києва»; інформаційно-аналітичної системи «Електронна медицина»; веб-порталу надання адміністративних послуг; єдиної інформаційно-аналітичної системи фінансового планування м. Києва[23]. На окрему увагу в дослідженні щодо стану та шляхів удосконалення і впровадження електронного урядування в Україні заслуговують питання, пов'язані із запровадженням систем електронного документообігу.

Більшість програм електронного урядування на місцях та в регіонах починається з налагодження електронного документообігу. Основними користувачами системи електронного документообігу при впровадженні електронного урядування виступають місцеві та сільські ради, районні та міські державні адміністрації, а також підпорядковані їм структури.

Переваги, які забезпечить використання системи електронного документообігу:

- керівники оперативно одержуватимуть документи;
- підвищиться виконавча дисципліна співробітників;
- прискориться внутрішній документообіг;
- виключаться випадки втрати оригіналів документів;
- підвищиться загальний рівень корпоративної культури;
- значно зменшаться витрати часу на пошук необхідних документів;
- з'являться інструменти для аналітичної та статистичної оцінки;
- підвищиться оперативність обробки документів;
- зменшиться вплив людського фактору під час обробки даних;
- забезпечиться цілісність і конфіденційність інформації.

Провівши дослідження [39], бачимо, що у більшості міст України електронний документообіг використовується на дуже низькому рівні, не повною мірою, переважно для реєстрації звернень громадян.

Для розв'язання зазначених проблем та з метою налагодження електронної взаємодії, була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання документування управлінської діяльності» [9], якою затверджено «Типову інструкцію з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну» [37]; «Типову інструкцію з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади» [37]; «Регламент організації взаємодії органів виконавчої влади в електронній формі» [33].

Висновки до розділу 3

1. Щоб повністю реалізувати принцип інформаційної відкритості ОМС потрібно дотримуватись децентралізації: питання на місцях мають вирішувати громадяни або делегувати органам державної влади; послуги мають надаватись якісно, своєчасно; наблизити центри прийняття управлінських рішень до громадян; підвищити ефективність управління.

2. Міста та регіони не можуть ефективно використати електронне врядування так як існує проблема в нехватці кадрів, які можуть користуватись даним програмним забезпеченням та невідповідне застаріле технічне забезпечення, яке не підходить для даних програм, відсутність єдиних стандартів щодо надання електронних послуг.

3. Україна починає процес самоврядування але їй це важко дається, так як відсутня практика. Через це багато процесів не зовсім правильно налагоджені: інформаційна співпраця населення та ОМС на низькому рівні, немає чіткої оцінки якості послуг, не забезпечується прозорість та відкритість роботи ОМС, територіальні громади не активні тощо.

ВИСНОВКИ

1. Інформаційна відкритість у діяльності ОМС дає людині можливість отримувати інформацію не тільки для особистих питань, а й для питань, що стосуються політичної, соціальної, державної, місцевої сфер. Принципи інформаційної відкритості складаються на прозорості, доступності, чутливості до нових ідей. Це поняття руйнує стіну на різні заборони, щодо оприлюднення інформації та доступу до неї.

2. Принцип інформаційної відкритості тісно взаємопов'язаний з іншими принципами публічного управління та є універсальним, що дає можливість покращити відносини між владою та людьми.

Цим самим довіра населення до влади зростає, зміцнюється система місцевого самоврядування, збільшується кількість активних членів громади, рівень якості управлінських рішень стає кращим та ефективним.

3. Дивлячись на міжнародний досвід, можемо брати за основу кращі зарубіжні практики, які розробляють цільові програми, формують бюджетну політику, забезпечують потреби держави і суспільства в підвищенні рівня інформаційної відкритості; влада і суспільство мають взаємодіяти через ЗМІ та інші канали комунікацій; розробка програм у сфері інформатизації суспільства.

4. На основі аналізу нормативно-правового забезпечення, було б доцільно прийняти Закон України «Про інформаційну відкритість і прозорість діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування».

Доведено, що маючи законодавче підґрунтя, це дозволить фізичним та юридичним особам отримувати будь-яку інформацію, яка знаходиться в органі виконавчої влади або органі місцевого самоврядування, громада матиме реальну можливість приймати участь у самоврядуванні та прийнятті рішень.

5. Розкрито організаційні та технологічні засади побудови роботи інформаційного підрозділу ОМС. Від того на скільки людина адекватно реагує на звернення, виконує свою роботу професіонально, залежить процес організації в громаді.

Коли муніципалітети мають активну взаємодію з ЗМІ, висвітлення інформації через рекламні банери, стенди, на офіційних веб-сайтах тощо, то ці напрямки діяльності є важливими в комунікації з громадою та ОМС.

6. Основні підходи напрямів реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС:

- здійснення децентралізації як цілеспрямованого процесу розширення повноважень ОМС щодо: оптимізації й підвищення ефективності управління суспільно важливими справами;

- надати можливість громаді вирішувати питання місцевого значення самостійно;

- громада має здійснювати контроль, забезпечувати доступність до публічної інформації, втілювати нові ідеї в управлінні розвитком територіальної громади;

- оцінювати рівень відкритості ОМС, тобто: регулярні звіти депутатів, міського (сільського, селищного) голови, керівників виконавчого комітету; можливість узгоджувати проекти рішень ради з громадськими організаціями, в ЗМІ та офіційних веб-сайтах має бути у вільному доступі дана інформація, якій громада може дати свою оцінку;

- інформаційна відкритість через електронні технології: створення єдиного сайту для громади, де кожен може ознайомитись з різною інформацією, замовити різні види довідок, послуг;

- можливість подавати онлайн звернення, петиції – це буде взаємозв'язок з владою;

- формувати бюджет участі, який передбачає залучення громади у вирішення питань, як реалізувати дані кошти.

7. Щоб підвищити рівень реалізації принципу інформаційної відкритості в діяльності ОМС можна:

- ухвалити нормативно-правовий акт “Про комунальні інформаційні ресурси”;

- створити єдиний розрахунково-інформаційний центр, діяльність якого

має бути спрямована на вирішення ключових завдань забезпечення життєдіяльності території задля налагодження партнерської взаємодії суб'єктів управління у процесі обміну інформацією між громадянами, представниками бізнесу та ОМС; підвищення довіри населення до місцевої влади; оперативного реагування на кризові та аварійні ситуації;

– на сайтах ОМС запровадити елементи, які створюють додаткові можливості для населення та ОМС, тим самим це впливає на рівень довіри до влади;

– запровадити масовий інформаційний сервіс для мешканців, що підвищить ефективність та якість послуг, тим самим зекономить кошти та час населення і влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Битяк Ю. П., Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія, Харків: Право, 2005. 304 с.
2. Ваніна Я. А. Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. ОРІДУ Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. С. 197-199.
3. Григорян О. О. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості та відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики. 2018. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GOOPIA.pdf> (дата звернення 02.11.2021).
4. Гудима Н. В., Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України (організаційно-правові засади) : монографія, Черкаси : Чабаненко Ю., 2007. 200 с.
5. Гудима Н. В. Проблеми нормативної реалізації принципів відкритості та прозорості діяльності органів державного управління в Україні. *Статистика України*. 2007. Вип. 3 (38). С. 57-61.
6. Гурняк І. Л. Системна потужність і громадянська ефективність як критерії оцінки функціонування територіальних громад. 2015. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/20151/index.html> (дата звернення 05.10.2021).
7. Державна інформаційна політика/В. Б. Дзюндзюк та ін.Х: ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012.344 с.
8. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України/ О. М. Бориславська та ін. К. : б. в., 2012.127 с.
9. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#n9>. (дата звернення: 23.11.2021).

10. Досвід і проблеми взаємодії органів самоорганізації населення, місцевої влади та бізнесових структур URL: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/September09/9.htm> (дата звернення 05.09.2021).

11. Дудченко Т. В. Проблеми організації влади на місцевому рівні URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2010-2/doc/29.pdf> (дата звернення 08.08.2021).

12. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін та ін. К. : НАДУ, 2010. 820 с

13. Європейська хартія місцевого самоврядування: прийнято 15 жовт. 1985 р. Радою Європи URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення 08.05.2021).

14. Єганов В.В. Проблеми та перспективи впровадження системи електронного урядування в Україні. *Державне будівництво*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2012_2_7 (дата звернення 02.11.2021).

15. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні/ В. Вакуленка та ін.К.:НАДУ, 2010. 211 с.

16. Запровадження комунікацій у суспільстві / за заг. ред. Н. К. Дніпренко, В. В. Різуна .К. : Вістка, 2009. 56 с.

17. Іванік А. Что нужно сделать Украине для создания умных городов. URL:https://delo.ua/tech/tehnologii-umnogo-goroda-budushee-ili-nastojashee-325883/?supdated_new=1497274174 (дата звернення 06.06.2021).

18. Індекс публічності місцевого самоврядування. Моніторинг мережі ОПОРА. URL: <http://publicityindex.org/>. (дата звернення 04.09.2021).

19. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в умовах державно-управлінських реформ / І. В. Козюра та ін. Київ : НАДУ, 2014. 52 с.

20. Інструменти е-демократії у містах України. Інформаційно-аналітичний довідник / А. Ємельянова та ін.К., 2017. 58 с.

21. Інформація з офіційного веб-сайту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL:<http://me.gov.ua/>. (дата звернення 02.12.2021).

22. Інформація з офіційного веб-сайту Міністерства інформаційної політики України. URL: <http://mir.gov.ua/> (дата звернення 03.12.2021).

23. Комплексна міська цільова програма «Електронна столиця» на 2015-2018 роки: затверджена рішенням Київської міської ради від 02 липня 2015 №654/1518. URL: <http://kmr.gov.ua/uk/municipal-target-programs>. (дата звернення: 23.11.2020).

24. Малиновський В. Я. Державне управління :навч. посіб. Луцьк : «Вежа», 2000.558 с.

25. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. К. : НАДУ, 2014. 128 с.

26. Місцевий розвиток, орієнтований на громаду: Спільний проєкт ПРООН/ЄС. URL: <http://cba.org.ua/ua/pro-nas/proektcba> (дата звернення: 23.11.2020).

27. Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування / наук. ред. А. Яскевич. Вінниця: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2015. 84 с.

28. Мужанова Т.М. "Розумне місто" як інноваційна модель управління. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2017. № 2. С. 116-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/estebi_2017_2_19 (дата звернення 11.11.2021).

29. Писаренко В. П. Запровадження електронного урядування в Україні. *Вісник Полтавської державної аграрної академії.* 2014. №3. С.111–115

30. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ /Відомості Верховної Ради України.1992.№ 48.Ст. 651

31. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280 / 97 – ВР /Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24.Ст. 170

32. Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3 /Офіційний Вісник України. 2002. № 2. Ст. 57. С. 234-238.

33. Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід : збірник матеріалів та документів / наук. ред. М. Пухтинський. К. : Атіка, 2006. 744 с.

34. Регламент організації взаємодії органів виконавчої влади в електронній формі: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 55. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018%D0%BF#n1251> (дата звернення: 23.11.2020).

35. Софій О. З. Залучення громадян до процесу прийняття рішень органами місцевої влади шляхом використання потенціалу громадських консультацій. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 6. С. 112–117.

36. Стан локальної демократії в містах України: роль громад та органів місцевого самоврядування. Аналітичний звіт за підсумками виконання проєкту «Моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування у сфері розвитку локальної демократії» / під ред. В. І. Брудного. Одеса : ХОББИТ ПЛЮС, 2008. 168 с.

37. Становлення та тенденції розвитку місцевого управління в Україні: монографія / за наук. ред. О. Я. Лазора. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. 183 с.

38. Типова інструкція з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 55. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF> (дата звернення: 23.11.2020).

39. Якимюк Б. М. Роль комунікативної стратегії у формуванні та реалізації антикорупційної політики України. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2013. Вип. 3. С. 323–335.

40. GfK Ukraine. URL.: <http://www.gfk.com/uk-ua/rishennja/press-release/consumer-confidence-index-ukraine-june-2016>